

A SZOVJET PÁRTFŐTITKÁR FELESÉGÉNEK TARTOTTAK OROSZÓRÁT EGY BUDAPESTI ISKOLÁBAN

Édesanyám története Nyina Hruscsovával

A politikai élet ismert szereplői, Nyikita Szergejevics Hruscsov szovjet miniszterelnök s felesége, Nyina Hruscsova 1964 áprilisában Magyarországra látogatott. Személyes vonatkozása is van az eseménynek, hiszen e sorok írójának édesanyját, dr. Csermák Gézanét bízták meg, hogy a szovjet first ladynek bemutatórát tartson.

→CSERMÁK ZOLTÁN

Sztálinnal ellentétben Hruscsov nagyon szeretett utazni, hivatalos látogatásait a kapcsolatépítés elengedhetetlen eszközének tekintette. Legtöbb-
ször természetesen a „baráti” országokat kereste fel, de a harmadik világba is szívesen kirándult. Joviális egyéniségével általában jó benyomást keltett, de a mosolya mögött mégis egy kemény politikus, a magyar forradalom eltiprója, a birodalom vaskezű vezetője rejtőzött. Akaratos államfő volt, 1960-ban például az ENSZ-közgyűlésén, amikor úgy érezte, hogy háttérbe szorítják – a Fülöp-szigeteki küldött, Lorenzo Sumulong élesen bírálta a kelet-európai politikáját –, felfortyant a szovjet oligarcha. Miután nem kapott szót, a cipőjével dühösen verte az asztalt. A törté-

Hruscsova és Kádárné a Ferihegyi repülőtéren 1964-ben

lommel időzött hazánkban. Ekkor már az ország az enyhülési korszak kezdetét élte, túl volt az általános amnesztián, ami a rezsím arculatának javítását célozta, s már a legvidámabb barakk körvonalai is kirajolódtak. A magyar pártapparátus Hruscsov programját gondosan szervezte meg. Április 9-én a Sportszernyokban tartott magyar-szovjet barátsági nagygyűlésen tömegek előtt mondott beszédet, az eseményt mind a televízió, mind

A vendéglátók nem voltak szűkmarkúak a szovjet vezetővel, Bábólnán fejedelmi ajándékkal lepték meg. Az egykori híradások szerint, miután megnézte a kirakintézmény lovasbemutatóját, Burgett Róbert igazgató így szólt Hruscsovhoz: „legjobb hagyományaink kifejezője a bábólnai ötösfogat. Engedje meg, Hruscsov elvtárs, hogy dolgozóink szeretete jeléül megajándékozzuk vele... Kérjük, fogadja el!”

„Patyomkin faluként” fedve el a nemkívánatos részeket.

Amíg a szovjet vezető látogatásának állomásait még mindig emlegetik, feleségének, Nyina Petrovna Hruscsovának budapesti időtöltéséről kevesebb híradás maradt ránk. Egyik programja viszont – édesanyámat, dr. Csermák Gézanét érintve – nyomot hagyott a családi krónikánkban. Édesanyám így emlékezik 1964. április 9-ére: „a Kossuth Zsuzsa Gimnázium a kormánynegyedben, a Markó utcában, a Fővárosi Törvényszék és az Országos Mentőszolgálat közvetlen közelében, nem messze, az Oktatási Minisztériumtól működött, s ha neves vendég érkezett, akkor a felügyelőszervek rögtön ránk gondoltak protokolláris szempontból. Az említett napra az osztályommal kirándulást terveztünk, s már a túra lázában égtünk. Ekkor érkezett lélekszakadva Pál József igazgató, aki közölte, hogy Nyina Hruscsova, aki elkísérte férjét Magyarországra, népes kíséretével meglátogatja másnap a középiskolát, s rám gondoltak a bemutatóra tanárként. Őszintén meglepődtem, mivel férjem 1956-ban disszidált, s jöllehet szenvedő alanya voltam távozásának, az államhatóságok érdeklődése nem szűnt meg irántam. Iskolámban hagytak ugyan dolgozni, de útlevelet még Csehszlovákiába is nehezen kaphattam. De térjünk vissza a jeles eseményre! A bejelentés után némi pánik tört ki, de nem volt sok idő a tépelődésre. A IV. A-t az intézmény legjobb, ráadásul orosztagozatú osztályát választottuk ki a feladatra. Az orosz csoportban tizenötön tanultak akkor, okos, felkészült, jópofa közösség volt, s rögvést elkezdtük a készülődést a nagy napra. Puskin életművét állítottuk a középpontba, mivel a diákok a költő számos versét tudták idézni. Az előzmények ismeretében életben nem izgultam úgy, mint akkor. Megérkezett a delegáció, a vendégek többen voltak a teremben, mint a diákok. A díszvendég

mellett Kádár Jánosné lépkedett, rajtuk kívül miniszterfeleségek, a diplomáciai testület hölgytagjai szorongtak a padok között, s mivel öltönyös férfiak is betértek, gondolom, a biztonsági szervek is jelen lehettek. Hruscsova egyszerű teremtésnek tűnt, végig szerényen viselkedett. A gyerekek átérték a rájuk háruló feladatot, s villogtak. Jöllehet akkoriban negyvenötperces órák voltak, a vendégek csupán a számonkérésen vettek részt, harmincöt perc után távoztak.

Hruscsovának ugyanakkor beharangozták, hogy kiváló az iskola színjátszócsoportha, s a gimnázium híres dísztermében (Lotz Károly és Than Mór festményei díszítették) kisebb jelenetekkel készültünk. Mivel én voltam a színjátszó szakkör vezetője, itt is nekem kellett produkálni: az akkor végzős Venczel Vera Sente monológját adta elő Brecht A szecsuáni jó lélek című drámájából, majd ének és népi tánc következett.

Hruscsov leváltása miatt elúszott osztálykirándulás

A kulturális program után beszélgetés kezdődött Hruscsovával, albumokat mutattunk neki az iskoláról. Mivel egykor tanítóként dolgozott, így megtaláltuk vele a közös hangot, sőt pedagógiai kérdéseket is megvitatunk. A miniszterelnök felesége nem érkezett üres kézzel, képeskönyveket ajándékozott a könyvtárnak, a gimnazistáknak pedig kilószámra jutott a moszkvai képeslapokból, a Lenin-, Gagarin- és Komszomol-jelvényekből.

→Búcsúzáskor Hruscsova az egész osztályt meghívta Moszkvába. Szerencsétlenségünkre Hruscsovot még abban az évben leváltották, így az út füstbe ment terv maradt.

Búcsúzáskor a vendég az egész osztályt meghívta Moszkvába. Szerencsétlenségünkre Hruscsovot még annak az évnek októberében leváltották, így az út füstbe ment terv maradt. Viszont a következő évben egyhónapos moszkvai ösztöndíjat kaptam, amit valószínűleg e napnak köszönhettem.

Ha visszagondolok 1964. április 9-ére, kedves emlék marad, mindenki tudása legjavát nyújtotta, s a bemutató a tanári hírnevemet is öregbítette. A találkozó végén lerogytam egy fotelba, s a kollégáim próbáltak lelket verni belém. Édesanyám estefelé jött be értem, mert a Vígyszínházban bérleti előadásunk volt aznap, de én még mindig a fotelban pihentem. Mégis elmentünk az előadásra, ahol kissé magamhoz tértem.”

Jelentéktelen feleségek?

Az Esti Hírlap krónikása még feljegyzi, hogy az órán szóba került Solohov élete és munkássága is, az egyik jelentkező diák Hruscsovot idézte az író kis kozák falujáról:

Csermák Gézané tanítványai körében a Kossuth Zsuzsa Gimnáziumban

tekre mindenki másképpen emlékezett, de a New York-i ENSZ-központban magam is megcsodáltam az elhíresült bútoradarabot, amely-nél minden látogató fényképezkedett is. A csapkodásról a világsajtó kiemelten számolt be, és másnap egy teljes házat beborító óriásplakát keltett a metropoliszban feltűnést, amelyen egy kövér kéz, és egy ócska, letaposott sarkú félcipő volt látható. Egyes források szerint ez fotómontázs volt.

Öt magyar ló Hruscsovnak

Hruscsov Magyarországon négy alkalommal, 1958 áprilisában, 1959 júniusában, 1959 november végén, valamint 1964 áprilisában járt. Leghosszabban az utóbbi alka-

pedig a Kossuth Rádió élőben közvetítette. A magyar szellemi elitnek is tett gesztusokat: a szovjet nagykövet adta át Kodály Zoltánnak a miniszterelnök ajándékát, egy Prokofjev-szoborportrét. A magyar zeneszerző „megindultan” köszönte meg a figyelmességet, s utalt a szovjet komponistákkal fenntartott kiváló kapcsolatára.

A híres-hírhedt vendég a Magyar Állami Operaház díszelőadásán is részt vett, s mivel akkor a Hajós utcában, a dalszínház mellékutcájában laktunk, magam is ott bémészakodtam a tömegben; lengtek a szétosztott papírzászlók, amikor Hruscsov beszállt a fekete Csajka gépkocsiba, és nyájasan integetett a népnek.

A gesztus után több vicc is született a nép ajkán, az egyik nem igazán szalonképes, a másik pedig így hangzik: mi a különbség Árpád apánk és Kádár között? Válasz: Árpád vezér egy fehér lóért egy országot vett. Kádár elvtárs viszont odaadott öt fehér lovat és ráadásnak még egy országot is!

Oroszóra Hruscsovénak

E látogatás más szempontból él a család emlékezetében. Feleségem Komáromban született, s mesélte, hogy az egész várost kivezényelték a vendég fogadására, pontosabban az út mentén integettek a hosszú konvojnak. Az egy-két perces átutazás kedvéért kiglancolták az út menti házakat,